

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Židovské folklorní tance v současném Izraeli
Jewish Folk Dances in Contemporary Israel

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Bedřich Nosek, CSc.

Autor: Milan Dvořák

Praha 2008

Anotace

Bakalářská práce „Židovské folklorní tance v současném Izraeli“ pojednává o vývoji a tvorbě Izraele jako fenomén folkloru. Práce se zabývá rozdělením izraelských lidových tanců podle jejich historie a původu. Nepomíjí ani zakladatele folkloru jako je Gurit Kadman či Rivka Shturman. Chronologicky se snaží přiblížit čtenářům vývoj tanců, které se postupem času staly národním symbolem Izraele, pojí židovský národ po celém světě a nebrání se ani zájmu nežidovského obyvatelstva všude na světě. Vývoj folkloru se snaží ukázat podle různých kritérií jako je např. historicko-místní původ, kde se zabývá vlivy a přejatými kroky z jiných, již starších, folklorních oblastí. Dále přibližuje obsah písní, na které se tance tančí a neopomíjí ani vliv moderních států jako je Irsko či oblast Balkánu.

Původním záměrem k sepsání této práce je mé působení v taneční skupině, která se zabývá již 12 let izraelským folklorem a náš nedostatek informací o historii či dělení ILT. Proto jsem se rozhodl po ročním pobytu v Izraeli, kde jsem měl možnost nahlédnout do historie a současnosti tance, napsat bakalářskou práci na toto téma, neboť v české literatuře mi neustále chybí jakákoli zmínka o stručném dělení izraelského folkloru.

Annotation

The diploma thesis „Jewish Folk Dances in Contemporary Israel“ deals with a progress and a creation of Israel like a phenomenon of folk dances. This work deals with the division of this dances according to a history and its origin. It doesn't miss out the creators like Gurit Kadman or Rivka Shturman. The paper is chronologically approaching the progress of these dances, which in time has become of national symbol of Israel, put together a jewish nation around the world and is open for non-jewish people as well. It tries to show the progress of dances in different ways like historical and home-born origin, where considers assimilation and impression of steps from the others olders folk locations. Includes, as well, a content of songs playing to dances and remembers influences of modern countries like Ireland or district of Balkan. Reasons to create this work is my activity in dancing group, which has perform Israeli folk dances for 12 years, and missing informations about history and division of jewish folk dancing. Beacause of all this reasons and my one-year stay in Israel, where I have met a lot of

interesting people and had a choice of introspekt in to the history of contemporary folk dances and because I am missing a general information in czech literature, I realised to write this work.

Klíčová slova

Folklor, Izrael, tanec, historie, současnost, dělení, vývoj

Keywords

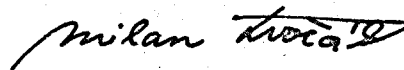
Folk dances, Israel, dance, history, present, division, progress

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 25. 6. 2008

Milan Dvořák

A handwritten signature in black ink, reading "Milan Dvořák", with a stylized flourish at the end.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své práce, panu Doc. PhDr. Bedřichu Noskovi, CSc., za zájem aby tato práce vznikla. Dále děkuji všem svým přátelům z Izraele, kteří mi poskytli materiál, který je jinak těžko dostupný, a práce by tak nemohla vzniknout. Jsou jimi: Nurit Melamed, Šlomit Cohen, Boaz Cohen, Gadi Biton, Assaf Yehuda, Malka Melamed, Dani Ben Šalom, Levana Marck a Alex Walters. Za technickou podporu děkuji slečně Michaela Trakslové a panu Jiřímu Vymětalovi. V neposlední řadě děkuji za podporu Ondřeji Novákovi a Lindě Ledererové ze skupiny Besamim, kteří stáli u zrodu práce a hnali mě vpřed, a svým rodičům za zájem o mou činnost.

Obsah

OBSAH.....	6
ÚVOD.....	8
1. ROZDĚLENÍ ILT PODLE HISTORICKO-MÍSTNÍHO PŮVODU	9
1.1 Jemenské.....	9
1.2 Chasidské.....	9
1.3 Kurdské.....	10
1.4 Marocké.....	10
1.5 Drůzké.....	10
1.6 Arabské.....	10
1.7 Čerkas.....	11
1.8 Indické.....	11
2. VLIV MODERNÍCH STÁTŮ NA ILT DNES.....	12
2.1 Moderní vliv posledních 20 let na ILT.....	12
2.1.1 Turecko.....	12
2.1.2 Gruzie.....	13
2.1.3 Irsko.....	13
2.1.4 Řecko.....	13
2.1.5 Balkán.....	13
2.1.6 Ostatní.....	14
3. NEJZÁKLADNĚJŠÍ DRUHY ILT.....	15
3.1 Debka.....	15
3.2 Hora.....	16
4. ROZDĚLENÍ TANCŮ DLE USKUPENÍ.....	17
4.1 Tance kruhové (maagalim).....	17
4.2 Tance párové (zugot).....	17
4.3 Tance řadové (šurot).....	17
5. ILT A OBSAH PÍSNÍ.....	19
5.1 Oslavující krásu přírody.....	19
5.2 O národu samotném.....	19
5.3 Oslavné.....	19
5.4 Požehnání.....	20
5.5 Modlitby.....	20
6. TANCE BIBLICKÉ.....	21
7. ZÁKLADNÍ TANEČNÍ KROKY V ILT.....	22
7.1 Majim.....	22
7.2 Jemenajt.....	22
8. SYMBOLY V ILT.....	24
9. KIBUC DALIA.....	25

10. ZAKLADATELÉ ILT.....	27
10.1 Gurit Kadman.....	27
10.2 Rivka Šturman.....	29
10.3 Joav Ašrijel.....	30
10.4 Šalom Hermon.....	31
10.5 Israel Jaakovee.....	31
11. ZAČÁTEČNICKÉ TANCE ILT.....	33
11.1 Cadik Katamar.....	33
11.2 Hora Medura.....	33
11.3 Od Lo Ahavti Daj.....	33
11.4 Hora Nirkoda.....	34
11.5 Debka leAdama.....	34
12. TVOŘÍME TANEC.....	35
13. ILT VE SVĚTĚ.....	37
14. ČESKÁ REPUBLIKA TANČÍ.....	38
15. STRUČNÝ POPIS SKUPIN V ČESKÉ REPUBLICE.....	39
15.1 Rut.....	39
15.2 Besamim.....	39
15.3 Miriam.....	40
15.4 Yocheved.....	40
15.5 Majim.....	41
16. SEMINÁŘE ILT VE SVĚTĚ.....	42
17. OBLEČENÍ SPOJENÉ S ILT.....	44
17.1 Chasidé.....	44
17.2 Jemenci.....	44
17.3 Maročané.....	45
17.4 Kurdové.....	45
17.5 Drúzové.....	45
17.6 Izraelci.....	45

Úvod

Toto téma jsem si vybral na základě svých tanečních zkušeností a proto, že jsem strávil rok v Izraeli, kde jsem měl možnost nahlédnout do historie a zároveň současnosti folkloru Izraele. Dalším aspektem bylo to, že v dnešní době, kdy se židovský folklor těší velké oblibě po celém světě a píší se různé knihy a články o historii a současnosti tohoto druhu folkloru. Ale mě osobně v české literatuře něco takového chybí. Rád bych tedy čtenářům přiblížil strukturu a historii tance, který je v dnešní době nedílnou součástí vyžití spousty Izraelců. Ve světě je běžné izraelský folklor předávat a my se v České Republice snažíme tento folklor předávat pomocí výstupních skupin. Byl bych rád, kdyby tato práce posloužila nejen jako bakalářská, ale taky jako informativní brožura pro každého, kdo má o ILT zájem.

Pokud se řekne židovský (nebo izraelský) folklor, většinou to splývá v jedno. Je zde ale velký rozdíl v tom, že izraelský folklor je vztahován na ty tance, které vznikaly v Izraeli v kibucech jako tance oslavující svátky, úrodu a někdy jen tak pro zábavu. Na druhou stranu židovský folklor jako takový v sobě nese mnohé prvky folklorních tanců všech národů. Je to dáno vlnami přistěhovalců, kteří s sebou vždy přinesli kousek folkloru té dané země, ze které se vystěhovali. Za všechny můžeme jmenovat například českou polku, polský krakoviak i třeba valčík či mazurku. Z arabsky mluvících zemí se nám zde objevují prvky menšin, ale v dnešní době převládají jako prvky typické pro Izraelské lidové tance (dále jen ILT). Jedná se především o prvky tanců „debka“ což je vlastně původně tanec typický pro arabské země. Z Jemenu se nám objevuje nejtypičtější krok zvaný „tejmany“ (česky jemenajt). Jedná se o jednoduchý taneční základní krok, který nohama opisuje trojúhelník. Mohli bychom pokračovat dále, ale s těmito jevy a prvky, odkud přišli a co znamenají, se setkáme později.

V dnešní době, pokud se nevěnujete nějakým hodně času zabírajícím aktivitám, se ILT můžete věnovat docela bezproblémově. Stačí si najít jen Vám vyhovující den a zajít na to správné místo. Taneční sešlost (harkada) je v každém městě, vesnici a dokonce i malých kibucech. Jde o setkání lidí a o to, být nějakým způsobem spojeni s tradicemi. Někdy tanečníci připodobňují harkady jako sešlosti ortodoxních v ješivách. Ortodoxní si prohlubují znalosti Tóry, tanečníci ILT znalosti tanců. Tance jsou koncipovány tak, aby každý, kdo chce alespoň zabrouzdat do světa tanců, si mohl zatancovat. Proto dělíme tance do 3 skupin.

Začátečníky, středně pokročilé a pokročilé. Samozřejmě nesmíme zapomenout, že tance ILT mají 3 podoby. Kruhové (základní) párové a řadové. Proto každý, kdo si přijde alespoň zkusit zatancovat, si oblíbí jeden z těchto nabízených stylů.

1. Rozdělení ILT podle historicko-místního původu

Pokud se zabýváme chronologií vývoje do detailu, zjistíme, že izraelský folklor jako takový je vlastně sběr prvků folkloru všech folklorních prvků na světě. Přeci jen se folklor státu, který vznikl v roce 1948, nemůže utvářet z prvků té doby, neboť by nebyl folklorem, ale jen jakýmsi pokusem o něj. Proto v něm nacházíme přejaté a asimilované prvky jiných kultur.

My se budeme zabývat následným rozdělením podle původu prvků jako takových, ale i podle původu a přejatosti ucelených tanců, resp. tanečních druhů.

Samozřejmě musíme oddělit prvky tradiční, historické a ty přejaté v posledních letech. Proto nazvěme tyto skupiny jako základní, přejaté a moderní. V základních prvcích nacházíme prvky jemenské, chasidské, kurdské, indické a arabské. Podle Elija Goren Kadman jsou však jen tři národy, které na ILT zanechaly opravdový dopad. „nejvlivnější národy byly národy jemenský, chasidský a arabský“¹. Mezi přejaté prvky patří prvky drůzké, cherkazské, gruzínské a albánské a mezi ty moderní řadíme balkánské, irské, řecké, gruzínské, indické moderní a turecké. Samozřejmě musíme doplnit o skupinu tanců, které jsou přímo spojeny se státem Izrael, jak po stránce hudební, krokové tak tradicionalistické.

Podle původu, originality, hudby anebo základních tanečních prvků si můžeme všimnout několika skupin rozdělení ILT

1.1 Jemenské - vyznačují se stylem tance v pokrčené pozici, jemně nakračující s houpavými pohyby, držením rukou v hrudníku, jde především o splynutí a kontakt se zemí. Klasickým prvkem je již výše zmiňovaný prvek jemenajt, opisující nohama na tři doby trojúhelník.

Pokud se podíváme hlouběji do historie, zjistíme, že svou vlastní kulturu má i jih Jemenu, trochu odlišnou od centrálního Jemenu. Této skupině se říká Khabans a vyznačují se jemnými ladnými pohyby, typickými pro oblast Jemenu, ale zvláštnost jejich spočívá v tradičním oblečení, které je čistě bílé, bez doplňků a s látkovými pásy uvázanými na čele. Tance pouze mužské. Mezi nejznámější jemenské tance patří Dror Jikra, Bat Tejman, Naale Naale, Cana, Mocher HaPrachim aj.

1.2 Chasidské - vyznačují se svou temperamentností, vzpřímeným postavením těla, ruce i pohledy směřující vzhůru, oslavující Hospodina, připodobnění tance k modlitbě. Tance nevyhýbající se skokům, podřepům ani jiným

¹ KADMAN, Goren Elija, HaMachol haEtni beIsrael. [s.l.]:[s.n.], [2000?]. 1-3s.

temperamentním pohybům. Chasidé jsou považováni za průkopníky v ILT, neboť nepřejímají folklorní prvky jiných národů, ale na čistě židovský hudební základ, zvaný klezmer, tvoří své tance, těsně vázané na motlitby a vztah člověka s Bohem. Jak uvádí profesor Šaravit: „*Není snadné Chasidy pochopit, ale je jisté, že oni svůj přístup k folkloru chápou sami*“.² Mezi nejznámější tance patří HaNigun, Niguno shel Josi, Hora Chadera, Klajzmer, Nigun Atik, Rav Brachot aj.

1.3 Kurdské - tance převážně arabského původu, temperamentních nepravidelných pohybů i hudebních stylů, používající darbuky a píšťaly. Tance se vyznačují spíše drobnými pohyby do rytmu píšťal či bubnů. Neznámé těmto tancům nejsou ani nástroje jako orientální drnkací, harmonika či tamburina. Kurdové používají půlkruhové taneční uskupení, přičemž první (vedoucí) tanečník točí nad úrovní hlavy šátkem či dvěma pruhy látky pro udávání neustálého tempa. Mezi nejznámější patří Basa Bisi, Šekani, Melani, Debka Kurdit, Debka Ud, Debka Daluna nebo Tagidi aj.

1.4 Marocké - velice podobné kurdským tancům, i když se nevyhýbají i pomalejším a přizemním rytům, původní hudba je podmanivá, ryze orientální jakou známě převážně z břišních tanců. Tance používají prvky s přenášením váhy z jedné nohy na druhou, snaží se udržet průběh tance v houpavé linii, doplněný je poté tancem rukou, které stejně provázaně působí s nohama. Používá spíše drobných pohybů či poskoků, které jsou typickými prvky pro svět arabské kultury. Nejznámější jsou např. Jarajah, Debka Mimuna, Tof ve Kinor, Baraka, Debka Kef aj.

1.5 Druzké - další typ arabského vlivu se vyznačují na první pohled temperamentní hudbou s darbukami a již méně temperamentními přizemními tanečními kroky. Tomuto stylu tance nejsou cizí pomlky ani otočky a centrální vypouštěné pasáže od zpěvu pouze s ponecháním zvuku darbuky a k tomu jsou i typicky vyplňované části v tanci. Místo základu, který provází celý tanec, se objevují části, které ne vždy se opakují několikrát. Jedná se o ztemperamentnění tance tím, že se dostává do popředí tanec za doprovodu darbuky, i když tělo tance je spíše jen souhrou hudby a kroků. Mezi nejznámější družké tance patří Yaabud, Debka Gid, Debka Druz, Debka Urija, Debka Ramot aj.

1.6 Arabské - jak jsme si již mohli všimnout, existuje několik skupin tanců, které mají svůj původ v arabských zemích, tudíž se nabízí otázka, proč ještě zařazovat obecnou skupinu arabského stylu. Je to proto, že hudba je většinou ryze tradiční arabská, neovlivněná menšinami ani nářečím státu, neovlivněná

² ŠARAVIT, Ori, HaRikud haChasidi, Tel Aviv : [s.n.], [199-?], 9-10 s.

vlivy moderního světa a texty se většinou týkají lásky a jsou velice obecné. Patří sem velice moderní tance, které jsou pouhou choreografií na tradiční arabskou hudbu. Najdeme zde smíchané všechny doposud již zmíněné styly tance, ale za zmínku stojí především díky svému hudebnímu základu, který je čistě arabský. Z tanců uveďme například Amarin, Ahuv Sheli(chabibi), Debka Alon nebo Debka Bedui

1.7 Čerkas - Styl s vlivem ruského folkloru, který do Izraele přinesli ruští emigranti za turecké okupace. Jedná se o tance s přídupy a dupáním. S tímto dupáním se vlastně nohy stávají doplňujícím hudebním nástrojem.

1.8 Indické - jelikož nedaleká Indie svým dílem jistě taky přispívá k modelaci ILT je nutno zmínit několik prvků, které svou kulturou přináší. Nedá se říci, že by přinesla s sebou nový taneční proud, ale jisté vlivy jsou vidět. Jedná se především o použití celého těla k tanci, nejen tedy nohou a rukou, jak jsme si již mohli všimnout, ale i hrudníku či hlavy. Převážně mladí tanečníci jsou nadšeni tímto vlivem a nechají se rádi vtáhnout do rytmů temperamentních indických skladeb.

Z nejznámějších dnešních tanců uveďme tance Aribaba nebo velice moderní Čori Čori.

2. Vliv moderních států na ILT dnes

Výše jsme si popsali nejzákladnější skupiny ovlivňující, resp. tvořící kostru ILT. Musíme se ale podívat na jiný problém, a to je doba minulá a doba dnešní. Jelikož historie mluví jasně, Izrael se potýkal neustále s přítomností arabského folkloru, musí být jasný vliv arabské hudby, kroku i celkového folkloru. Někteří choreografové, kteří pamatují založení státu Izrael, tvrdí, že abychom zjistili, jaký druh tance či folkloru byl v dobách Mojžíše, musíme se obrátit na arabskou kulturu, protože ta neustále přebývá a uchovává si své několik set let staré, prvky. Což se o ILT nedá říct. Určitě se musíme pozastavit nad tím, jaké tance tancovali naši předkové. Všichni ti, kteří se ILT zabývají z hlediska historického, jako například choreograf Šalom Hermon, tvrdí: „*neexistoval rozdíl mezi arabským a židovským folklorem v biblických dobách, protože nositeli tradice jsou arabové, což je patrné i z vlivů na ILT dnes*“³. Z toho vyplývá, že taneční folklor v té době byl podobný, ne-li totožný s arabským stylem tance tak, jak ho známe my dnes. Jelikož ale nemáme žádné prameny, nebo dokonce svědectví té doby, zůstane nám toto "tajemství" asi navždy utajeno, odkryto snad jen domněnkami a teoriemi. Jediné, co je jasné a přesvědčivé, jsou texty dnešních tanců s biblickým obsahem. Ale o tom až později. Nyní se zaměříme na to, co se opravdu dá zařadit jako vliv na ILT v dnešní době. Výše zmiňované vlivy jsou dodnes patrné: jemenské, kurdské, marocké, chasidské, drůzké, arabské i jiné. Čemu však nelze nevěnovat pozornost, je vliv moderních států, odkud neustále proudí přistěhovalci i v dnešní době do Izraele.

2.1 Moderní vliv posledních 20 let na ILT

2.1.1 Turecko

Vliv Turků je podstatný v ILT především v oblasti hudby. Lidé často po navštívení Turecka, jednoho z hlavních cestovatelských center pro Izraelce, propadnou kouzlu turecké hudby. Není jim až zas tak neznámá, protože uchovává v sobě arabskou tradici, ale trochu jinou, snad modernější, než jsou zvyklí. Proto v ILT nacházíme tance, jako jsou Debka Turkit, Debka Turuk, Kol ma SheKadam, Shkarim a jiné. Jedná se o novodobé choreografie tanců, jejichž základ je v turecké hudbě, ale kroky, tvořené přímo na hudbu, jsou směsicí všech žánrů a stylů tance. Objevují se i prvky zdánlivě nové, obnovené nebo kombinované.

³ BENŠALOM, Dany, History of jewish dancing in ages, [CD-ROM], [s.n.], [2002]

2.1.2 Gruzie

Gruzie je země s velice zvláštním folklorem, tedy aspoň pro mě osobně. Házení mečů, chůze jen po špičkách nebo ladné chvění rukou, skoky, při kterých se divák bojí o tanečnickovo zdravý apod. Zdánlivě nepřibuzný folklor připomíná však výše zmiňovaný folklor Čerkaz. Vidíme zde opakovaný příliv ovlivnění ze západu, především z Ruska či Gruzie. I když Gruzie propůjčuje ILT hudbu pro tance, objevují se však i některé prvky, které bychom mohli zhlédnout na vystoupeních folkloru Gruzie. Jedná se především o zmiňované krkolomné skoky, otočky nebo pohyby rukou, viz Debka Gruzinit.

2.1.3 Irsko

Ani ILT se neubráníla vlivu Irského stepu. Temperamentní hudba gradující až do varu krve nenechá sedět ani toho nejlenivějšího člověka. Zde se nedá pouze říci, že Irsko ovlivňuje ILT pouze hudebně. Spousta choreografů se neváže pouze na irský hudební základ, ale snaží se tancem vyjádřit krásu či sympatie k Irsku. Vznikají tak tance opěvující krásu přírody či ladnost stepu. Tanečník je většinou obeznámen při tanci s novými prvky, které zdánlivě připomínají step. Do této skupiny tanců patří např. Kechol, Darbešija, River Dance aj.

2.1.4 Řecko

Myslím, že v dnešní době nejvíce pronikající folklor do ILT. Řecký styl tance je natolik podobný ILT již od začátku, že bylo jen otázkou času, kdy jeden přijme toho druhého (vůbec první folklorní festival v Palestině r. 1944 měl téma „řecký folklor“) Objevují se hudební formy řeckých balad jako Jam HaMišalot, Jam Tychony nebo Zingualla. Zatancovat si můžeme i oblíbený řecký Syrtos s kroky starých jemenů nebo jen tak si užívat tanců jako Škarim, Reach Menta, Enigma či Pnej Malach inspirovanými hudbou slunečného Řecka doplněný o moderní choreografie.

2.1.5 Balkán

Celá tato oblast pronikala do ILT postupně, pomalu, ale více či méně se stala rychle oblíbenou. Pokud souhlasíme s totožností klezmer hudby a balkánské hudby, musíme říci, že vliv do ILT byl již dříve, neboť chasidský styl tanců používá jako hudební podklad právě klezmer hudbu. Z toho by nám vyplývalo, že styl chasidů je vlastně stylem balkánským. Pokud se ale zaměříme na opravdový balkánský folklor, což je podle mého názoru velice odlišné od klezmer stylu, uvidíme jisté rozdíly. Už jak naznačuje oblast Balkánu, bude se

jednat především o cikánské rytmy, bulharský a srbský folklor. Mám za to, že tento balkánský folklor je temperamentnější, vířivý a nevázaný. Často se objevuje improvizace či jen tak hraní spatra. Naopak u Klezmeru je to jistá melodie a ta je daná, doplněná o další zvuky a tím vzniká skladba. Nechci se tu zabývat teoriemi o hudbě, toto téma by si zasloužilo být jako samostatná práce. Jen pro úplnost, Balkán podává svými rytmy novou inspiraci pro ILT a vzniká spousta prostoru pro pohyb, jako např. v tancích Clil HaEmek, Čopino Kolo, nebo Telefonicky Čoček.

2.1.6 ostatní

Takto bychom ve výčtu mohli pokračovat dále, zastavit se u každého státu a jsem si jist, že bychom vždy aspoň malý střípek našli. Je mnoho vlivů, avšak my jsme si popsali ty největší, nejmarkantnější a nejviditelnější. Za zmínku snad stojí i přijetí polského Krakowjaku⁴, české polky či valčíku. Zajímavé na všem pro mě je, že ILT, jako největší soubor folkloru na světě, přijímá vlivy jiných kultur, ale kultury ostatní z ILT nepřebírají nic. Jen se ILT objevuje a tancuje všude na světě v úplně stejné podobě jako v Izraeli. Je to krása vidět na jednom místě sto lidí z různých koutů světa, pustit hudbu a nohy každého začnou tancovat naprosto identické pohyby. Zkrátka je to neodmyslitelná část židovství.

⁴ www.jstor.org/action

3. Nejzákladnější druhy ILT

Pokud mluvíme o rozdělení tanců, musíme zmínit i dva nejzákladnější typy tanců. Jedná se o původně arabskou Debku (dabke, debkah) a pro izraelskou Horu (Hora, Horah). Tyto dva nejzákladnější pilíře musí znát každý, kdo má o ILT opravdu zájem. Pro úplné začátečníky, při seznamování se s ILT, hrají nejdůležitější roli. Jedná se nejjednodušší rozdělení ILT, přičemž Debka zastupuje arabský vliv, kdežto Hora zastupuje stát Izrael a dobu vzniku ILT.

3.1 debka

Styl tance arabských zemí, dupavá a jednoduchá choreografie za doprovodu darbuky či jiných, často i provizorních bubínků. Jedná se o různé dupavé kroky v rytmu bubnu. Ten má vyznačovat rytmus debky, který je alternativou zvuku mlácení kávy v kamenných hmoždířích dřevěnou tyčí. Známe několik druhů debky odvozených od jejich původu. Libanonská, arabská, bedujinská, družká či jemenská. Všechny mají jedno společné a to že se tancuje v půlkruhu, první tanečník točí šátkem a podupává se do rytmu. Jemenci se vyznačují tím, že mají podupy jemnější, provázanější a v podřepu. Nejsou neznámé i podupy do středu, po směru či proti směru tance. Debka je jedním z nejtypičtějších prvků folkloru ILT ale pochází původně z arabských zemí. Jelikož je tento styl nejznámější a nejvíce tradovaný, lze se domnívat, že debka tance se tancovali již za dob biblických. Debka jako taková zastává své pevné místo v ILT. Primitivní debka se drží striktních pravidel, čili kroky menší, přizemnější, různé a neustále se opakující. K tomuto formátu se přidávají různé kombinace, otočky, poskoky a tím vzniká pohybově náročnější debka předpokládající již znalost základních prvků debky. Nedá se jasně říci, jaký je základní taneční prvek debky, ale jsou to rytmizované zášlapy, překroky a přidupy. pokud si tanečník přivykne na rytmus debky, nemusí mít později problém s debkou obtížnějšího složení.

První ryze izraelská debka vznikla v roce 1947 a jmenovala se Debka Rafiah⁵. Poté následovalo již několik snad i set debek. Za všechny například Debka Nofar, Debka Ramot, Debka Daluna, Debka Karmiel, Debka Dror, Debka Eti, Debka le Adama, Debka Mešulešet aj.

⁵ COHEN, Šlomit, Mea Šanot Cionot beMachol, Tel Aviv, [s.n.], [2002] 3 s.

3.2 Hora⁶

Hora je jakýsi folklorní typický druh tance, většinou na opravdu izraelskou lidovou hudbu, která byla tvořena v počátcích v kibucech, a tance typu hora byly tvořeny pro různé příležitosti, jako jsou svátky, sklizeň, oslavující úrodu, pouze pro společenské účely nebo pro oslavné tance. Pokud se začátečník vrhá do poznání ILT, určitě začne s jednoduchými kroky tance Hora. Samozřejmě i zde platí, že postupným přidáváním prvků, otoček a složitějších kombinací získáme tanec náročnější. Neznamená to ovšem, že tanečník musí postupovat chronologicky, čili od nejjednoduššího k složitým.

První tanec Hora, který byl vůbec vytvořen je Hora Agadati, která vznikla již v roce 1927⁷. Od tohoto data můžeme považovat ILT jako jeden druh světového folkloru, když oficiální přijetí ILT bylo až v roce 1944 po prvním festivalu mezinárodního folkloru v kibucu Dalia, pořádaný „matkou“ ILT Gurit Kadman. Čili pokud opomeneme různé styly a vlivy ILT, můžeme říci, že čistě izraelský folklor je tanec Hora. Jeho nejtypičtější prvkem, který najdeme převážně v každém tanci Hora, je prvek "majim". Jedná se o prvek překračování nohou, který ve výsledku připomíná tok vody.(majim=hebrejsky voda)⁸.

Hora tanců je několik stovek, uved'me například Hora Chadera, Hora Nirkoda, Hora Chasidit, Hora Ben, Hora Jajin, Hora Machol, Hora Šovava, Hora Izrael, Hora Bika, Hora Gešer, Hora Jerušalajim aj.

⁶ viz příloha č. 9

⁷ COHEN, Šlomit, Mea Šanot Cionot beMachol, Tel Aviv, [s.n.], [2002] 2 s.

⁸ FRIDHABER, Cvi, Machol haAm haIsraeli, [s.n.], [199-?] 50-51 s

4. Rozdělení tanců podle uskupení

Zde můžeme s jistotou tvrdit, že zde se objevují pouze tři typy tanců a toto rozdělení je stálé:

4.1 tance kruhové (maagalim)

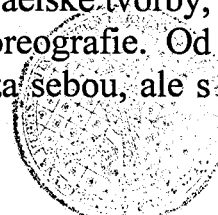
Tance, kdy každý tanečník tančí sám za sebe, ale všichni vedle sebe, uzavírají kruh a tančí to samé. Proč právě kruh? Kruh je symbolem jednoty, právě proto zde hovoříme o národnostní, zájmové ale i náboženské jednotě. Samozřejmě v dnešní době nejsou tance ILT pouze pro židy, ale otevírají se celému světu. Tedy, dodnes panuje nepochopení obyvatel Izraele, proč vlastně nežidé po celém světě tancují ILT, proč židovské komunity přijímají do svých řad tanečníků ostatní? Odpověď je nejasná, ale z mého hlediska, proč ne. Pokud je jen malé množství sympatií, zájem o kulturu či o samotný Izrael, proč by radost, kterou židé rozdávají a přijímají skrze tanec, nemohl zvládnout či zkusit tancovat i nežid. Přece jen krása ILT musí oslovit nemalé množství nežidů po celém světě. Dokazuje to i obliba folklorních vystoupení skupin typu Hora na mezinárodních folklorních festivalech a přehlídkách. Výjimkou není ani Česká Republika. Dokonce dnes v ČR působí minimálně 5 skupin věnující se ILT, a to většina z nich nejsou židé, ale pouze sympatizanti. Po celém světě se tancuje a radost s ILT se předává z generace na generaci.

4.2 tance párové (zugot)

Tance pro páry. Ano, přesně tak, po kruhu se pohybují páry. Choreografie většinou splývající pro oba tanečníky, akorát zrcadlově otočená. Párovým tancům více podléhá starší generace tanečníků. I když moderní láskyplné písně nenechají sedět ani ty nejmladší tanečníky. Párový tanec je náročnější od kruhového tím, že tanečník musí dbát na to, že je spřízněn s někým naproti či vedle něho. Tím párové tance dostávají svoji nezapomenutelnou atmosféru podpory, opory, soucítění a kontaktu.

4.3 tance řadové (šurot)

Řadové tance jsou dle mého názoru tance pro potěchu, pro rozveselení, pro obměnu, pro zpestření. Choreografie používá kroky, které běžně uvidíme v kruhových tancích, ale jsou zasazeny do moderních, většinou až diskotékových rytmů. Tanečník přitom poslouchá moderní hudbu, většinou ne izraelské tvorby, ale užívá si tanec naplno podle přesně stanovených kroků choreografie. Od kruhových tanců je patrná změna hudební, tancuje se v řadách za sebou, ale s

kroky, které jsou nám již dobře známé z tanců kruhových. Pokud ale choreograf tvoří na základě jistých jeho zkušeností, tak jako je tomu u tance River Dance, jsou kroky trochu komplikovanější a převážně autentické se zkušeností choreografa. Tento tanec je podkladem pro stepařské vystoupení skupiny Lord Of The Dance a choreograf Gadi Biton jej pouze trochu přetvořil do šerot. Proto připomíná malé stepařské vystoupení.

Spojíme-li tedy tyto tři kategorie, dostaneme jakýsi dokonalý vzorec tance. Hromadný, párový i individuální.

Řadové tance, to je samostatnost nezávisle na druhých, kruhové tance nabízejí jednotu a párové oporu a splynutí. Vše co lze od tance očekávat a chtít. Nutno podotknout, že z mé vlastní zkušenosti každý tanečník ILT umí z každé kategorie alespoň pár tanců. To pro to, že harkady (taneční sešlosti pod vedením tanečního učitele) probíhají střídáním stylů tance. To proto, aby si každý tanečník přišel na to své, co ho těší nejvíce.

5. ILT a obsah písní

Další zajímavé rozdělení ILT je podle obsahu písní. Tady se zaměříme pouze na písně vzniklé v Izraeli, nenesou žádný vliv okolních kultur, jsou prostě své tím, že vznikly v Izraeli jako písně domovské.

Jsou to většinou písně:

5.1 oslavující krásu přírody

Pokud se člověk nedostane do Izraele, po poslechu těchto písní bude mít určitě proč ho navštívit. Písně totiž oslavují krásu krajiny, jako jsou Golanské Výšiny, jezero Kineret či Izrael jako takový, protkaný mnoha kulturami a tradicemi, historií i spory. To vše vyjádřeno písní a textem popisující krajinu láká k návštěvě Izraele. Samozřejmě písně mají i tu vlastnost, že za pomoci hudby a textu si tanečník představí danou krajinu a působí to někdy až tak citlivě, že se člověk najednou v tanci dostane do krajiny, o které píseň je. Tance s textem písní o krajině izraelské jsou např. Israel HaJafa, Širi li Kineret, Šam Harej Golan, Kan Noladeti apod.

5.2 o národu samotném

Další skupina písní by se možná dala popsat jako písně budovatelské. Nejedná se o sionistické vábení, ale pouze o to, že člověk chce být svobodný, mít svá práva a závazky, být šťastný a mít rodinu. Tyto písně tanečníkovi, ale i člověku obecně, dodávají sílu a chuť žít i tam, kde jsou neustálé spory, války a nepokoje. Tyto písně, a tedy i tance, jsou velice oblíbené. Radí se sem převážně starší tvorba z let 80. Jmenujme alespoň zástupce tanců, jako jsou: Chofši UMeušar, Hajom HaZe, Ejzo Rakdanit, Dvaš veChalav aj.

5.3 oslavné

Oslavné písně jsou neustále aktuální v celém Izraeli. Tyto písně se dostávají do popředí jako písně prosící za mír, za pokoj a pokoru. Tance, které vznikají na tento typ písní, jsou velice klidné, nenáročné a většinou pokud dojde k válce či nepokojům, lidé nepanikaří, ale rádi si vždy zatančí tyto tance, aby textem i tanečními kroky byli spolu, modlili se a doufali, že vše bude opět v pořádku. Jmenujme např. tance Haleluja, Noladeti LaŠalom, Šalom alJisrael aj

5.4 požehnání

Požehnání jako takové jsou většinou náboženského charakteru, ale nutno přiznat, že nejsou chasidského původu (jak jsme si uvedli, tance s náboženskou tematikou jsou většinou chasidské). Jsou to písně a tance většinou ryze izraelské, na hudbu velice melodickou a pomalou. Některé komunity, i přes to, že je zákaz tance na reprodukovanou hudbu o šabat, tyto tance tančí za doprovodu vlastního zpěvu či flétny. Jedná se o zpestření si tancem náboženský život. Jako zástupce vyberme tance Brachot leHavdala, Šabat Menucha, Šabat Malka aj.

5.5 modlitby

Najdeme mnoho a mnoho písní, které jsou modlitbami za mír, za pokoj, za zdraví a za cokoli, na co si jen pomyslíte. Mají svou většinou zvláštní melodii a jejich tanec připomíná opravdu modlitbu, kterou lze vyslyšet. Není nic silnějšího, než modlitba skrze člověka samotného, vyjádřená tím nejhlubším, co v sobě nosíme, a tím je cit. Každý z nás, pokud jen trochu rozumí textu, si musí v duchu sám říct, jestli to není právě to, za co se chceme také pomodlit, vyjádříme to tancem a možná, kdo ví, budeme vyslyšeni. Opravdu z vlastní zkušenosti jde poznat, pokud člověk tancuje automaticky, nebo ten tanec prožívá naplno. Ovšem k tanci jako k modlitbě člověk přistupuje po svém a nebojí se niterně otevřít. Není do ničeho nucen, jde to samo zevnitř člověka. Za všechny tance (taneční modlitby) např. Tfila, Tfilati, Adon HaSelichot, MiJiten VeAmen, Jigadal Simcha, Kol Nedaraj, Lu JeHi, Šma Elokaj aj.

Zmínili jsme již tance, které původně vznikali v kibucech pro určitou příležitost, dodnes pozorujeme na tancích jejich originalitu, jejich výstižnost k daným příležitostem, nejen v hudbě a textu, ale také v pohybu. Není nic krásnějšího, než když Vám tanec, který tancujete, připomíná mletí obilí, mlácení, bělení prádla či těžkou práci na poli.

Zkrátka a dobře, práce byla vždy v kibucech na prvním místě a proč ji tedy neoslavit tancem? Sama první Hora Agadati je toho důkazem. Připodobňuje mlácení obilí.

Hora Gesher připodobňuje těžké výstavby mostů, Hora Medura znázorňuje pálení medur, Od lo Ahavti Daj, tanec znázorňující průběh života a jiné s náplní životních zkušeností a několika generačních tradic.

6. Tance biblické

Oproti tancům, které jsou modlitbami, dá-li se to takto porovnat, stojí tance biblické. Název jsem jim přisoudil ne proto, že by bylo známo, že by se tancovali již za dob biblických, ale proto, že texty těchto písní, resp. tanců, jsou přímo z Tanachu. Jsou to tance typicky izraelské, národní a budovatelské, opírající se o text Tanachu a znázorňující radost z pohybu a z judaismu. Za všechny uvedme: Ha-Šaul, Cadik Katamar, LeOrech HaTajeled, Malach MiSulam Jaakov, MaNavu, Tfilati, Šir haŠirim aj.

Přibližme si, že v dnešní době existuje něco okolo 6000 tanců. Avšak dá se s přesností říci, že pouze něco málo přes 50 z nich, mají biblický základ⁹. Počítáme mezi ně i tance jako jsou Ani Maamin, Al HaNisim, Dror Jikra, které mají texty písní ze siduru (modlitební knihy), čili jsou to zhudebněné modlitby doslova Proto můj názor je takový, že abychom hledali v ILT pouze náboženské spojení, není příliš dobré. Odráží se nám v něm téměř vše, co je blízké kterémukoli člověku na světě. Nedá se ani říci, jaký je nejzákladnější námět. Ať už je to práce, radost, úroda, myšlení, výroky, oslavy nebo smutek, vždy se jedná o obecné stanovisko, které samozřejmě je spjaté s Izraelským lidem, ale dá se mnohdy aplikovat i obecně, jakož jsou názory na světový mír, někdy i politiku, lásku, smutek i obavu. Nemůžeme tedy říci, že ILT je pouze věcí Izraele, ale i když přijímá vlivy z různých kultur, nemusí být jen zaměřené na judaismus a Izrael, i když tomu tak je, aplikace je jiná a každý chápe věci jinak. Pokud se ale budeme držet významu tance, mohli bychom říci, že tance biblické jsou ve své podstatě převážně kulturou chasidskou. Chasidé obecně přijímají vše, co je s Tórou spojené. Není divu, že většina tanců, které můžeme považovat za modlitby, jsou tance chasidské. Modlitba je totiž to, co je velmi osobní a nemusí to být jen prostřednictvím striktně daných modliteb. Proto je za jistou formu modlitby považován i tanec, který má mnohdy větší význam pro člověka, protože je velmi osobní.

⁹ GOLTSCHMIT, Matti, *The Bible in Israeli Folk Dancing*, Berlin : Choros, 2001, 192s.

7. Základní taneční kroky v ILT

Kroky jako takové, dávají tanci pochopitelnost a zjednodušení v učení. Každý tanec je založen na principu jednotlivých kroků, které jsou v určité periodě a kombinaci opakované. Můžeme tedy říci, že tanec obecně, se skládá ze slok, které se opakují. V ILT máme dva skálopevné základní kroky: majim a jemenajt, které v různých formách provázejí všechny tance. Jak již bylo zmíněno výše, krok majim je odvozen od hebrejského slova „voda“, čili krok připomínající tok vody. Druhý krok, jemenajt, opět svým názvem dává tušit, odkud přichází. Základní krok jemenských tanců, který se v dnešní době používá hojně ve všech typech tanců ILT.

7.1 Majim

Jednoduchý krok založený na překroku a zákroku. Základní krok je veden doprava (po směru tance) Začínáme překročením levou nohou přes pravou, pravá následně ukročí v bok, levá noha zašlápne za pravou a pravá opět následuje v bok. Tímto jednoduchým překládáním vzniká nejzákladnější krok ILT. Ten je vždy na čtyři doby a většinou se opakuje celá základní sestava několikrát. Druhý způsob vedení je doleva, čímž získáme tzv. „levý majim“. Je naprosto shodný s původním, avšak vycházíme proti směru tance a začíná noha pravá s přešlapem doleva.

7.2 Jemenajt (tejmany)

Krok používající tři malé krůčky, které po dokončení opisují trojúhelník. Jedná se o systém přešlapů a přenesení váhy. Postup: stojíme na obou nohách a postupně přenášíme váhu. Začíná pravá noha doprava, zpět přenesení váhy na levou a pravá noha dokončuje trojúhelník přešlapem před levou nohu. Tento krok je opět na čtyři doby, ale jako doba čtvrtá se počítá výdrž, čili poslední krok, je na dvě doby, kde druhou dobu čekáme. Nyní jsme utvořili tzv. „pravý jemenajt“. Pokud celý postup zopakujeme doleva (čili začíná levá noha do boku, zpět váha na pravou a uzavření levou nohou před pravou), získáme tzv. „levý jemenajt“. U kroku jemenajt můžeme vidět i jeho zvláštní formy, tzv. „zadní“ a „přední“ jemenajt, podle toho pokud se jedná o přenášení váhy vpřed či vzad. Základní struktura kroku ale zůstává.

Existuje možná ještě několik kroků, které se pravidelně vyskytují v ILT, ale nejsou nijak význačné, proto se jim nevěnuje terminologie. Tedy, myslím

terminologii, kterou tanečník musí znát. Samozřejmě pro učitele tance existují speciální pojmy, které jsou pro ně známé jako taneční kroky. Pro nás jsou ale zbytečně složité a k pochopení základu ILT nám postačí výše zmiňované dva kroky. Samozřejmě existují i kroky, které se dají lehce odvodit. Obcházení, překračování, točení a různé další, je však nutno si je spojovat s danou kombinací, jinak nezapadají do struktury ILT. Naše kroky majim a jemenajt, které jsme zmínili, se totiž dají tancovat v kruhu jen tak samostatně, bez jakékoli choreografie. Hojně se toho využívá při svatbách a oslavách, kde si hosté chtějí zatančit. Aby kroky nebyly složité, používá se pouze základních dvou prvků ILT. Samozřejmě nesmíme opomíjet fantazii, která v ILT má své přední místo.

8. Symboly v ILT

ILT ve svých prvcích a krocích používá různou symboliku. Jedná se především o ruce, které jsou doplňujícím efektem, když ve své podstatě nesou mnohdy hlubší význam než estetický. Samozřejmě musíme brát v úvahu, že se jedná především o tance chasidské, které v sobě skrývají náboženský kontext. Ruce v chasidských tancích připodobňují touhu po velikosti Hospodina, ale zároveň znázorňují strach před Hospodinem. Pokud směřujeme obličejem nahoru, většinou jsou ruce před tváří, to proto, že nikomu nepřísluší pohlédnout zpříma na Hospodina. Pokud ovšem obličej nesměruje vzhůru, ruce se rozpínají do všech stran, i nahoru, jako symbol boží odevzdanosti a všudypřítomnosti. Můžeme tedy říct, že chasidské tance obsahují náboženský kontext. Ne že by ostatní proudy neobsahovaly jisté náboženské podhoubí, ale v takové míře se nikde neobjevují. Musíme si zde uvědomit, že chasidismus a jeho folklor začal vznikat pouze jako náboženský směr. Ostatní vlivy a směry jsou založeny převážně na zemědělských tradicích, obyčejích života. Proto nemůžeme přisoudit ostatním stejný charakter. Většina tanců s biblickými reminiscencemi je chasidských, ostatní tance se točí kolem témat jako je úroda, láska, přátelství...

Avšak mezi symboly patří zajisté i opis různých činností, ať již výše zmíněné tlučení kávy v hmoždíři při tanci debka, tak i tance oslav žní, svátků, životních událostí a radosti.

Jiná symbolika, se kterou se můžeme setkat, je držení při tanci Hora Medura, kdy držení rukou ve výši hlavy dlaněmi k sobě, připomíná plamínky ohně při pálení medur, v tanci OdLo Ahavti Daj můžeme vidět tzv. „obrácení kapsy“, které znamená pokoru či smíření se s chudobou, v Hora Hasidit si připomínáme pomocí přikrčené chůze kráčení karavany velbloudů apod.

9. Kibuc Dalia¹⁰

(aneb kde to všechno vlastně začalo)

Jak jistě víme všichni, kibuc je malá vesnička, ve které žijí lidé pro zemědělský ráz. Lidé se většinou v kibucech velmi dobře znají a podle toho také doplňují svůj odpočinkový program všichni pospolu. Jeden z kibuců, jménem Dalia, hraje ale v mé práci zásadní roli. Zrodila se tu totiž, již v roce 1944, první přehlídka mezinárodního folkloru. Gurit Kadman, která celou akci připravila, je známou „matkou“ ILT. Není divu, že dodnes kibuc Dalia figuruje, i po tak dlouhé době, jako místo zrodu, respektive zpopularizování, ILT. Vše začalo v myšlenkách Gurit již v dobách před rokem 1920, kdy ještě bydlela v Německu. Studovala lidový tanec a o folkloru různých národů měla opravdu velký přehled. Když se roku 1920 rozhodla přestěhovat do tehdejší Palestiny, přinesla s sebou obrovskou zkušenost. Avšak časem zjistila, že žádný folklor, který ona znala, není znám v Palestině. Proto začala vyučovat, resp. vést kroužky folkloru, kde vyučovala ruské, německé, české, polské a jiné folklorní tance. Není divu, že za malý čas, si získala tolik lidí, kteří byli zapálení do folkloru. Začala přemýšlet, jak asi zpopularizovat v co největší míře folklor jako takový. V roce 1944 už ale měla jasno. Pořádala největší festival mezinárodního folkloru v Palestině a přilákala do kibucu Dalia nemalé množství lidí. Téma celého festivalu byl řecký folklor, ale Gurit chtěla vytvořit vlastní, židovský folklorní tanec. Podařilo se jí vytvořit pár tanců, které vchází do dějin jako jedny z prvních tanců ILT. Připomněla svůj vůbec první tanec Hora Agadati, který vytvořila již v roce 1927. Lidé tím byli nadšení a od roku 1944 se počítá start a zrod ILT. Podle statistiky z té doby, mezinárodní folklor představovalo na tanečním podiu 200 tanečníků, 14 tanečních skupin z kibuců a diváků se sešlo asi 3500. Gurit byla nadšena tím, co vytvořila. Samozřejmě si nechala poté určitý čas na to, aby připravila další, druhý festival v kibucu Dalia. Tentokrát, v roce 1947, se na podiu vystřídalo asi 500 tanečníků, 20 tanečních skupin a diváků bylo více jak 25000. Opravdu velký vřelý hlas si získal tento festival za pouhé dva ročníky. Gurit měla ale sen. Pořádat od roku 1947 festival každý rok. Ten se jí ale rychle rozplynul, neboť v roce 1948 přišla válka za nezávislost státu Izrael. Gurit ale nelenila a přihlásila se jako dobrovolnice pro práci s vojáky. Nedala si vzít svůj folklor a učila vojáky tanečním krokům. Sama poté uspořádala malou přehlídku pro vojáky, židy i Araby.

Po založení státu Izrael si ale chtěla pořad splnit svůj sen. Tím byl festival, který by byl každým rokem. Dostala se ale k pořádání třetího festivalu v kibucu Dalia až v roce 1951. To byl první festival zaměřený na ILT v samostatném státu Izrael, ale třetí historicky v pořadí. Tancovalo více než 800 tanečníků,

¹⁰ AŠKENAZI, Rut, Hitpatchut Rikudej Am, [s.n.], [1958]

střídal se na 100 tanečních skupin a přihlíželo neuvěřitelných 50 000 lidí. Gurit byla tehdy již na vrcholu, začala psát knihy pro nastávající madrichim i pro laickou veřejnost. Byla oblíbená mezi svými studenty v ULPAN MADRICHIM, kde se stala po roce 1951 ředitelkou. Tato instituce byla jakousi taneční školou, která vychovávala tanečnice a nové madrichim.

Následující festival, v pořadí čtvrtý se konal v roce 1958. To již tancovalo asi 1500 tanečnic a přihlíželo více než 50000 lidí.

Poslední festival v kibucu Dalia se pořádal v roce 1968, kdy tancovalo asi 3000 tanečnic a přihlíželo na 60000 lidí.

Opravdový kus práce udělala Gurit Kadman. Když srovnáme první a pátý festival zjistíme, že na počátku bylo 200 tanečnic, na konci 3000. Že z 3500 diváků se stala masa 60000 lidí. Opravdu zpopularizovala a zavedla ILT jako jeden z malých velkých aspektů Izraele.

10. Zakladatelé ILT¹¹

10.1 Gurit Kadman¹²

Vlastním jménem Gertrude Levenstein, se narodila 2.3.1897 v Lipsku v Německu. Do tehdejší Palestiny se přestěhovala v roce 1920. Usadila se v kibucu Kefsi-Ba. Poté se přestěhovala do kibucu Ben-Šemen.

Když přišla do Palestiny, přinesla s sebou obrovské znalosti folkloru jako takového, převážně německého a evropského. Od svých 15-ti let se totiž v Lipsku věnovala studiu lidových tanců, jejich tvorbě, historii a učení.

Její hlavní ideologií bylo, že k porozumění mezi národy se dá dospět pomocí tance, převážně pomocí poznání folkloru, lidových řemesel a tradic. Proto se rozhodla, že se pokusí vytvořit mír mezi arabským a židovským světem skrze výuku mezinárodních lidových tanců a zároveň, že ona sama pozná tolik tajemný a starý folklor Palestiny. Začala opravdu striktně a od počátku, kdy zájemcům byla schopna hodiny a hodiny vysvětlovat základy evropského folkloru, lidových tradic a řemesel. Byla uchválena tím, že mnoho lidí, jak z prostředí židovského tak arabského, neměli žádné zábrany a přistupovali k všemu velmi srdečně. Gurit poznala, že tudy vede její cesta za úspěchem. Poznala velmi rozmanitý folklor jemenský, obecný arabský, čerkeský a vůbec všelijaký, který arabové znali a rádi se o něj podělili. Tanec, který známe dnes jako lidový izraelský, nese proto velmi mnoho prvků z folkloru arabských zemí (mimo jiných národů přistěhovalců).

Poznání o mezinárodní folklor neustále rostl a tak se Gurit rozhodla napsat pár knih o folkloru, o jeho tradicích, historii a symbolice. Snažila se vystihnout vše, co by bylo nápomocno všem, kteří s folklorem začínají. Samozřejmě jejím největším krédem bylo to, aby všichni porozuměli a chápali ostatní kulturní zvyky pomocí folkloru.

V roce 1944 se Gurit rozhodla uspořádat velký festival mezinárodních lidových tanců v kibucu Dalia. Podíleli se na něm všichni obyvatelé. Tancovalo se, zpívalo, hrálo v nepřeberném množství autentických kostýmů. Téma tohoto festivalu bylo věnované Řecku, jakožto největšímu a historicky nejpřesnějšímu zástupci lidových tanců. Řecko bylo a pořád je inspirací pro lidové tance všech kultur. Podmanivá hudba, jednoduché avšak pestré taneční kroky, vedení k lidovým tradicím již od útlého věku, to vše bylo to, co Gurit uchvacovalo a proto chtěla, aby všichni zájemci měli inspiraci a vzor pro její nový nápad, a to utvoření folkloru židovského, který bude stejně autentický a podmanivý, dostupný a osobitý. Bylo ale až k nevíře, že všichni účastníci nápad, vytvořit nový taneční směr a lidový tanec, přijali a okamžitě začali vzpomínat na tance

¹¹ www.phantomranch.net/folkldanc/teachers

¹² viz příloha č. 3

svých předků a předků jejich předků, aby dokázali ne uměle vytvořit nějaký druh tance, ale vlastně oživit a zosobnit něco, co tu již bylo. Vzpomínalo se na to, že bývalo zvykem tancovat při různých oslavách, svátcích a událostech. Došli k tomu, že vlastně taneční kroky, které tu již v minulosti byly, jsou podobné či blízké arabským krokům typu debka. Proto se objevují teorie, že vlastně tanec židovský v dobách biblických, je uchován v tradici arabských lidových tanců.

Na konci festivalu, který měl ohlas větší, než si kdo dokázal představit, vznikl nový taneční směr, a tím byl Moderní izraelský lidový tanec. Můžeme tedy rok 1944 počítat jako rok vzniku ILT. Ale Gurit Kadman vytvořila již v roce 1927 první lidový tanec Hora Agadati. Proto někteří historici počítají vznik ILT již od roku 1927.

Gurit opakovala svůj úspěšný festival roku 1947 opět v kibucu Dalia. Cílem a hlavním tématem bylo tentokrát vytvořit nové tance a rozšířit povědomí o stávajících tancích. Během tří let od prvního festivalu vzniklo několik desítek tanců typu Hora na písně izraelské, opěvující krásy země a hlavně touhu po vlastním státu.

Po tomto festivalu, který měl ještě větší úspěch, se Gurit rozhodla, že představí ILT i mimo Palestinu. Vydala se proto na Youth Festival do Prahy. Pro mě osobně je velmi zajímavé, že právě Praha byla jednou z prvních zemí, ve které byl představen oficiální Izraelský folklor.

Po návštěvě Prahy zavítala Gurit přímo do USA, kde prezentovala Palestinu jako rozvíjející se folklorní území. Zde zůstala celý rok, aby učila a předávala izraelské lidové tance židovským komunitám v USA.

Na začátku roku 1948 se Gurit, tehdy ještě jako Gertruda vrací zpět do Izraele. Zde, při vyhlášení války o nezávislost přijímá své nové jméno Gurit Kadman. Její sen, pořádat festival v kibucu Dalia, se rozplynul, a tak se alespoň Gurit hlásí jako dobrovolnice pro práci s vojáky. Udělala odvážný, ale pro ni správný krok, protože pro své svěřence, vojáky, uspořádala malý festival, který vnesl do válečného života trochu radosti tancem. Festival byl určen pro vojáky, arabské i židovské. Opět se ukázalo, že životní teorie Gurit Kadman funguje, a to, že poznání kultury nepřítele pomáhá k smíru.

Roku 1951 Gurit pořádá opět svůj festival v kibucu Dalia. Tentokrát nese označení „první izraelský“, když třetí v pořadí. Všichni obyvatelé státu Izrael, stávající ale i nově příchozí, se měli možnost seznámit s tanci již známými, novými, ale co bylo novinkou, byla presentace folkloru židovských komunit z celého světa. Tak začíná do ILT pronikat kultura všech ostatních světových kultur.

Po roce 1951 se Gurit stává ředitelkou a koordinátorkou ULPANu, taneční školy pro výuku ILT a folkloru obecně. Každý, pokud začne studovat tuto instituci, po úspěšném absolvování získává titul markid, markida (=vyučující).

Samozřejmě, kdyby měla vše obstarávat Gurit, asi by to nefungovalo. Její podporou bylo ale pár lidí, kteří ne přímo od začátku, stáli u zrodu ILT. Jsou to: Rivka Šturman, Yoav Ašriel nebo Šalom Hermon. Těmto lidem vděčíme za základy, rozšíření ale hlavně za udržení ILT na poli tradic a umění.

Gurit Kadman byla za svou celoživotní snahu o ILT oceněna roku 1981 cenou Státu Izrael za celoživotní dílo a za položení základů a šíření izraelských lidových tanců, za předání tradice budoucím generacím a za založení velkého dědictví Izraele.

Zemřela 23.3.1987 ve věku 90 let.

Tance Gurit Kadman, které můžeme počítat za jedny z prvních: Hora Agadati, Bo Dodi, David Melech Israel, El Ginat Egoz, Ec HaRimonim, HaKocim, Harmonika, Hava Nagila, Majim Majim, Mezarech Israel, Šerele, Sisu Et Jerušalajim, Jevarechecha aj.

10.2 Rivka Šturman¹³

Narodila se v Německu v roce 1903. Do Palestiny se rozhodla přestěhovat v roce 1929 i se svým manželem. Usadili se ve vesnici Kfar Yechezkel, ale po krátké době se stěhují do Ein Charod, kde Rivka působí jako učitelka klasického a scénického tance. Učila děti německé písně a lidové tance v mateřské škole a postupně si uvědomovala, že pro národ jako takový, je velice důležité, aby měl svůj vlastní folklor. Nezávisle tedy na Gurit Kadman se začala zajímat o to, jak vdechnout židovskému národu ideu o snahu vytvořit vlastní folklor, vlastní písně a tance.

Rivka se po krátké době připojuje k organizaci Hišadrut, která vznikla na popud Gurit Kadman, jako organizace zajišťující předávání právě vznikajícího základu ILT. Rivka, jakožto učitelka tance, vdechla ideu tance moderního, scénického, a za velmi krátkou dobu se stala po bohu Gurit Kadman nejznámější a nejplodnější choreografkou ILT. Od Rivky známe propojení tanečních kroků s otočkami, jako jednu z význačných charakteristik ILT.

¹³ viz příloha č. 3

Začala vydávat své tance i knižně po roku 1945, natočila několik videokazet s instrukcemi pro tanečníky. Od roku 1942, kdy se seznámila s Gurit Kadman, do roku 1983 vymyslela a vytvořila více než 90 tanců. Také se velmi intenzivně věnovala choreografii výstupních skupin typu Hora, jak v Izraeli, tak v zahraničí. Její representace mimo Izrael nese velikou zásluhu na oblíbenosti ILT ve světě.

Rivka nezapomněla ani s pořádáním festivalů ILT. V kibucu Ejn Charod pořádala několikrát malý festival pro interní setkání všech obyvatel. Všichni byli tak nadšení, že z malého kibucu se brzy stal kibuc, který žil tancem. Jejich festivaly měly nebývalý rodinný ráz, byl vždy plný radosti a odhodlání, uchovat si něco, co tu dříve nebylo a předávat si to z generace na generaci.

Rivka jezdila často s výstupními skupinami převážně po Evropě a USA. Vždy si našla čas zasvětit přihlížející lidi do tajů ILT. Učila a předávala poselství Izraele skrze tanec. Tanec, který se stal fenoménem mezi folklorem.

Rivka byla první lektorkou, která měla možnost učit na universitě na Aljašce, stala se členkou konference lidových tanců na Santa Barbaře a byla i členkou Stockton Folk Dance Camp, věnovaný mezinárodnímu folkloru a jeho šíření.

Rivka Šturman umírá v lednu roku 2001 ve věku 98 let. Na její počest je pojmenovaná taneční knihovna v Tel Avivu, která obsahuje velké množství knih, které Rivka za svůj dlouhý život vydala. Obsahuje také asi 200 knih, které Rivka odkázala ze své domácí knihovny. Všechny knihy jsou o tanci: moderním, klasickém i folklórním.

Z její knižní tvorby je nejznámější asi kniha „10 lidových tanců“ které vydalo nakladatelství „mifalej tarbut ve chinuch“ v Tel Avivu v roce 1961. Popisuje zde 10 nejjednodušších izraelských tanců, od hudby, přes symboliku až po samotné taneční kroky.

Z tanců, které Rivka vytvořila jmenujme alespoň následující: Ašira leAdonaj, Bat Harim, Debka Halel, Debka leAdama, Dodi Li, Krev Ba, Eten baMidbar, Harmonika, Hine maTov, Hora Chasidit, Hora Ejlat, Jonati, Kuma Echa, Majim, Mechol Ovidija, Uri Cijon, Zemer Lach a mnoho dalších.

10.3 Joav Ašrijel¹⁴

Narozen v kibucu Ramat David v rodině spisovatelů. Jako malé dítě se začal zajímat o hru na harmoniku, ve které velmi vynikal. Po krátké době hudebně začal doprovázet skupinu folklorních tanečníků, která v kibucu působila. V roce 1947 ho kibuc vybral jako zástupce, reprezentanta, na druhý festival v kibucu

¹⁴ viz příloha č. 4

Dalia pořádaný Gurit Kadman. Po setkání s Gurit byl ILT tak okouzlen, že neváhal vyměnit harmoniku za tanec. Věnoval se mu pod vedením Gurit velmi intenzivně a po roce znal téměř všechny tance, které ho Gurit naučila. Po absolvování vojny se stěhuje Joav do Tel Avivu, kde se oženil s tanečnicí Mirale, která tanec milovala stejně jako Joav. Poté, co se usadili, začínají spolu vyučovat ILT na veřejnosti, téměř každý večer na jiném místě Tel Avivu.

Joav sám vytvořil více než 70 tanců, přičemž není tajemstvím, že jeho tance byly ovlivněny hudbou a životem v kibucu Ramat David.

Mezi jeho nejznámější tance patří: Debka Daluna, Erec Jisrael haJafa, Erec Zavot Chalav, Erev Ba, Hava Nagila, Hora Bjalik, Hora Jisrael, Hora Medura, Hora Nirkoda, Hora Tov, Serba, Siman Tov uMazl Tov, Korim Lanu Lalechet, Mazal Tov, Sisu veSimchu, Ten Katef, Jom Tov Lanu, Jonatán haKatan a jiné.

10.4 Šalom Hermon

Vlastním jménem Friedrich Weisskopf se narodil v Braslavy v Polsku, v německém městě v Horním Slezsku. Při přestěhování do Izraele si dal jméno Šalom, protože chtěl mír, a své příjmení si pouze transformoval podle výrazu. V němčině jeho příjmení znamená bílá hlava, což sedí právě na horu Chermon, která bývá pokryta sněhem.

O jeho životě moc nevíme, byl takový straněný člen týmu Gurit Kadman, avšak jeho práce byla více než zajímavá. Byl členem několika profesionálních tanečních skupin a pomáhal Gurit především po stránce informativní, kdy mapoval nové trendy v tanci po světě. Za svou činnost však byl oceněn v roce 1982 Hebrejskou Universitou v Jeruzalémě za vzdělávání, vědeckou a sociologickou práci cenou Jewish Sports Hall of Fame Award.

Z jeho tanců uvedme alespoň Bat Curim, Bnot Gilad, Chemdati, Dajagim, Debka Kafrit, Hora Neurim, Inbalim, Kumi Ori, Sapri Tama, VeHaya Keec Šatul...

10.5 Israel Jakovee¹⁵

Narozen roku 1947 v městečku Rechovot v tradiční jemenské rodině. Jeho dětství provázeli jemenské zvyky a tradice, kterých si nesmírně vážil. Byl hrdý na to, že je jemenského původu a že může dodržovat starobylé zvyky právě v Izraeli.

¹⁵ viz příloha č. 3

V roce 1963 byl poslán svým otcem do taneční školy pro lektory. Po dvouletém intenzivním studiu získal certifikát Israeli Dance Instruktor (lektor ILT)

Po absolvování tříleté vojenské služby se stal členem hned několika tanečních skupin věnující se pódiovému podání ILT. Byl také na výměnné stáži v USA, kde získal titul v oboru psychosociálních studií a sportovně-zdravotnické vědy na universitě státu Kalifornie v Northridge. Chvilí pracoval i jako terapeut v Northridgeské nemocnici.

Vrátil se ale zpět do Izraele, kde v institutu Bat-Ševa začal studovat klasický a moderní tanec. Vystupoval s muzikálním divadlem Alhambra, a o rok později tancoval ve skupině Carmon po USA. Poté přijal studijní program v Los Angeles, kde začal vyučovat ILT.

V Los Angeles se seznámil s odborníkem na tanec Friedem Berkem při reprezentaci ILT na Camp Blue Star. To mu dalo podnět, aby se věnoval intenzivně vlivům Jemenu na ILT. Stává se z Izraele odborník a velký znalec kultury Jemenu a jeho vlivů na ILT. Pořádá workshopy v Austrálii, Kanadě, Evropě, Izraeli, Japonsku, Thajsku a Jižní Americe.

Jeho neutuchající zájem o šíření ILT po světě je jeho jedinou životní náplní a jeho dílo je obdivováno neustále všemi generacemi tanečníků.

Jmenujme zástupce Israelovi tvorby: Achot Lanu Ketana, Ani Ohev Otach, Bat Malachim, Bat Tejman, Daase, Ejzo Medina, Ima Bracha, Inšala, Kadur Regel, Mechol Bracha, Mi Li Jiten, Midbar, Mocher Prachim, Nargila, Ofra, Šufni, Sukar, Ja Juma, Cima el Jemen aj.

11. Začátečnické tance ILT

Pojďme nyní opustit teorii a zkusme si zde popsat pár základních tanců.

11.1 Cadik Katamar

Po kruhu tance doprava jdeme čtyři kroky, vychází pravá noha, následně se otočíme do středu kruhu a přeneseme váhu na pravou nohu, na levou, na pravou a na levou. Celou tuto část opakujeme dvakrát.

Následuje krok pravou a levou po směru tance, poté krok pravou a levou po směru tance ale zády po směru, otočka doprava na dvě doby, skončíme čelem do středu kruhu, nášlap pravou nohou doprava a překrok levou přes pravou, pravou přes levou a zakončíme celou část přenesením váhy na pravou nohu, na levou, na pravou a na levou. Opět celou část opakujeme dvakrát.

11.2 Hora Medura

Držení při tanci je „plaménkové“ jak již jsme se zmínili výše. Ruce jsou v úrovni hlavy a jsou spojeny dlaně k sobě a jsme natočení čelem do kruhu.

První část:

Začínáme přísuny doprava za pravou nohou. Pravá noha našlápne po směru tance a levá se k ní přisouvá. Tyto přísuny jsou čtyři za sebou. Poté následují tři kroky do středu kruhu, na čtvrtou dobu výkop levou nohou, následně se na tři doby vracíme zpět na výchozí místo a na čtvrtou dobu zvedneme na místě pravou nohu nahoru s pokrčeným kolenem. Tato část se opakuje dvakrát.

Druhá část:

Začínáme proti směru tance, čili doleva. Majim krok (popsaný výše) a čtyři kroky od pravé nohy, opět majim krok a čelem do středu kruhu dva podupy na pravé patě. Opět se celá část opakuje dvakrát.

11.3 Od Lo Ahavti Daj

Tanec, který popisuje vše, co člověk ještě nestihl udělat.

První část:

Majim krok doleva, dvakrát za sebou (8 dob), poté natočení do středu kruhu a pravou nohou jdu vpřed, přenesu váhu na levou, jdu vzad pravou a opět přenesu váhu na levou dvakrát (8 dob). Celá část se opakuje dvakrát.

Druhá část:

Čtyři kroky do středu kruhu, vychází pravá, čtyři kroky ven z kruhu, opět vychází pravá, následně dva přísuny po směru tance, ale čelem do kruhu otočení, za pravou nohou a uzavírá tuto část otočka doprava na čtyři doby. Část se opět opakuje dvakrát.

11.4 Hora Nirkoda

Dvakrát majim krok doleva, poté dva výskoky do středu kruhu na pravou nohu, levá je pokrčená, na levou nohu a pravá je pokrčená a část uzavírají čtyři kroky ven ze středu kruhu. Celé se to opakuje dvakrát. Následují dva přísuny doprava za pravou nohou po směru tance a jsme natočeni pořád čelem do středu, poté otočka doprava na čtyři doby, krok pravou doprava, přísun levou, krok levou doleva, a přísun pravou, a na místě čtyřikrát tlesknutí. Celé se to opět opakuje dvakrát.

11.5 Debka leAdama

Tento tanec je trochu netypický tím, že začíná levou nohou, což v ILT nebývá zvykem. Většina tanců začíná pravou nohou, kdežto tento tanec je výjimkou. Je to snad tím, že snad význam toho tance je spojení obyčejného zemědělského života se zemí, proto ten netradiční začátek s levou nohou.

První část:

Vychází levá noha po směru tance a následuje sedm kroků, na osmou dobu je přídup na pravou nohu a levá je pokrčená, pokračujeme to samé, ale vzad, čili se vracíme na původní místo. Opět je to sedm kroků a na osmou dobu přídup na pravou nohu se skrčeným kolenem levé nohy. Stojíme levým ramenem do středu kruhu a následují čtyři přísuny za levou nohou do středu kruhu a na původní místo se vracíme poskokem na levé noze s přísunem pravé nohy dvakrát, ven z kruhu, a celou část zakončuje pravý jemenajt. Tento postup do středu kruhu opakujeme dvakrát.

Druhá část:

Po směru tance, pravá noha vychází, následují čtyři obyčejné kroky, poté majim krok, čtyři obyčejné kroky a opět majim krok. Následuje to samé, pouze v mírném poklusu.

12. Tvoříme tanec

Samozřejmě, jak již jsme zmínili výše, existují choreografové, kteří tance tvoří. Jak ale vlastně celý postup vypadá? To se Vám nyní budu snažit přiblížit.

Každý v Izraeli poslouchá rádio, kde alespoň v malé míře hrají izraelskou hudbu. Pokud choreograf slyší v rádiu novou písničku, nebo pokud ví o tom, že vznikla nějaká nová píseň a líbí se mu, okamžitě volá na tzv. „Výbor písní“ a tam mu sdělí, jestli je píseň volná k tomu, aby na ni vznikl tanec. Pokud je úspěšný a je první, oni mu píseň rezervují na určitou dobu, předají informaci Gadimu Bitonovi, jakožto řediteli ulpanu markidim, který do následujícího programu Hištalmut, což je vlastně seminář pro choreografy a jsou zde představovány všechny taneční novinky a probíhá jednou za měsíc, zařadí nový tanec. Pokud je již program zaplněn, dostává se na pořadník následujícího měsíce.

Musíme se ale dostat k vlastní tvorbě tance. Většinou již podle názvu a obsahu písně choreograf přemýšlí o tom, jaký druh tance to bude. Jestli je spíše vhodný pro kruhový či párový tanec, jestli bude používat nějaké etnické prvky či nikoli, kolik částí tanec bude mít apod. Většinou má každý choreograf svůj vlastní pracovní notebook, který používá jako svoji vlastní kancelář, na harkadách pouštějí tance ze svého seznamu. Většinou mají i program na střihání písniček, který je nezbytný. Píseň jako taková, má spoustu intermezz, předehtu, instrumentální část a různé vsuvky, avšak je třeba, aby tanec měl ucelené části, předehtu nebyla moc dlouhá a nevznikaly rozdíly, pokud se sloky opakují. Jinak bychom části nemohli v tanci opakovat, a tance, které mají každou část jinou je pramálo. Když už má choreograf hotový střih, pouští se do krokové variace. Někdy trvá několik dnů, než choreograf přijde na ty správné kroky, které korespondují s hudbou. Tance, které jsou násilně vytvořeny, se poznají tak, že tanečníkovi se těžko tancují kroky podle hudby. Je to jako špatně nesedící oblečení. Prostě se necítíte dobře. U tanců, které jsou tvořeny s láskou a ne jen pro počet vytvořených tanců, je nejdůležitější to, že Vás hudba sama navádí ke krokům a k jejich vazbě na hudbu. Je to potom smyslově vnímaný celek, kde koresponduje všechno se vším.

Obliba tanců také vypovídá a jejich kvalitě. Pokud se tanečníci cítí dobře, kroky jsou vybrány tak, že se tanečníkovi tančí pohodlně, získává tanec na oblibě. Pokud se ale dostane ven tanec, který není po všech stránkách příjemný pro tanečníka, nezůstává na výsluní moc dlouho. Nebudu jmenovat tance, které podle mě nejsou kvalitní, protože toto hledisko je u každého tanečníka rozdílné. Proto se můžeme setkat také s tím, že tance, které nejsou oblíbené v Izraeli, se s radostí tančí někde jinde ve světě a naopak. Záleží opravdu na tom, komu se líbí jaký druh hudby, kdo má raději lehčí kombinace než těžší, komu vyhovují spíše párové tance než kruhové apod.

Spoustu těchto aspektů potom doplňují okolnosti jako to, jestli Vás markid tanec naučí pořádně, správně, pokud jeho vysvětlení je zřetelné, kvalita hudby je dobrá a spolutanečníci jsou příjemní. Každý člověk, který tančí ILT je totiž společensky velmi náročný člověk, a i jediný špatný vliv dokáže zafixovat v tanečnickovi pocit, který si později spojuje s daným tancem. To samé platí i o textu tance, který ne vždy sedí tanečnickovi. Jak již jsme si uvedli, objevují se i tance chasidské, které mají mnohdy pouze náboženský text. To nemusí být příjemné pro některé tanečníky, a proto tyto typy tanců netancují. Setkal jsem se s tím pouze jednou, ale vím, že to funguje. Bylo mi vysvětleno, že ne každý tanečník souhlasí s tím, co se v tanci zpívá. A pokud text je natolik pobuřující pro člověka, i když všechny aspekty, jako jsou kroky korespondující s hudbou či náročností tance, souhlasí, nerad tento tanec tancuje. Jsou lidé, kteří netancují tance, které vznikly na arabské písni, např. Amarin, Ahuv Šeli, na tance s textem charedim, např. Lija a takto bychom mohli pokračovat dále přes sionistické písni, modlitby, které taky nejsou pro všechny tím pravým tancem. Zkrátka svobodný člověk si má právo vybrat co bude či nebude tancovat. Na tom je toto vše také krásné, že vlastně existují tance na spousty druhů a žánrů hudby, na různé hudební podklady, stačí si jen podle uvážení a chuti vybrat. To samé platí o volbě mezi kruhovými, párovými a řadovými tanci.

13. ILT ve světě

Již od dob samého počátku vývoje ILT tak, jak ho známe dnes, se objevuje zájem tanečníků zvenčí. Není to jen vlivem různých hudebních stylů do ILT, ale především vlivem asimilace prvků, tradičnosti a přístupnosti. Většina tanečních „seskupení“ která mimo Izrael vznikají, se opírá o židovské obce, nebo jsou jejichmi mecenáši organizace typu JDC, samozřejmě i soukromí donátoři. Nedá se však říci, že sponzoři platí. Pokud někdo něco sponzoruje, pouze přispívá na chod tanečních setkání nebo přispívá na taneční semináře. Například v Německu jsou ILT velmi oblíbené, především jako zájmový kroužek pro dámy v důchodu. Všude na světě potom převážně mladí lidé, kteří okusí ILT v Izraeli vyhledávají stejně zaujaté kamarády, se kterými často opakují tance, které se naučili. Postupně se komunita tanečníků rozšiřuje, až se nakonec schází kolikrát i skupiny stovek lidí. Mimo Izrael také působí mnoho choreografů, kteří vymýšlejí nové a nové tance. Někteří dodržují styl ILT striktně, používají pouze ryze etnické prvky pro ILT, jiní se snaží o zpestření jistého tanečního „stereotypu“ a používají prvky vlastní, vymýšlejí si jiné posloupnosti a styly. Za všechny uveďme choreografa s africkými kořeny Bony Piha, který ovšem většinu svého života působil jako profesionální tanečník ve Francii. Jeho tance jsou zvláštní tím, že hudebním podkladem často bývají zvláštní instrumentální skladby a taneční prvky bývají mnohdy spojené se scénickým tancem. Proto se často dostává do dvou okruhů zájmu. První skupina lidí nepřijímá jeho styl, protože spousta choreografů jsou striktní zastánci choreografie typické pro ILT, naopak ostatní jsou pro jeho přínos nových a nových stylů, prvků a pohybů. Jmenujme alespoň některé Bonyho tance jako jsou Simchat Parsit, Reach Menta, Boni Li, Clil HaEmek, Cel Midbar aj.

ILT se tancují ve všech koutech světa. V České Republice, Německu, Polsku, Slovensku, Slovinsku, Maďarsku, Švýcarsku, Rumunsku, Francii, Srbsku, Španělsku, na Floridě, Mexiku, v Číně i Japonsku a ve spoustě dalších zemí. Zkrátka, pokud se chystá tanečník ILT na dovolenou, většinou si nenechá ujít taneční zpestření a zajde si zatancovat v té dané zemi. Neměnnost kroků ILT tak dává možnost splynout s cizím prostředím a navíc, seznámení s novými lidmi je pomocí tance velmi snadné.

14. Česká Republika tančí ILT

V České republice je nás spousta, kteří se zajímáme o ILT. Někteří méně, někteří více, někteří z hlediska pouze tanečního, aby si odpočinuli, jiní se zajímají i o původ tanců, o tance nové i starší, o historii a původ daleko do minulosti. Pokud je mi známo, dnes existuje v Česku 5 skupin věnující se ILT. V Liberci je to soubor Mayim, v Praze soubor Besamim, v Brně soubor Miriam, v Prostějově soubor Rut a v Třebíči soubor Yocheved.

Samozřejmě i na ostatních místech republiky můžeme najít skupinky či nadšence, kteří se někdy setkali s ILT a pro zájemce pořádají začátečnické hodiny, které ale ovšem neberu jako skupiny, ale jako zájmové kroužky, které např. proběhli v Plzni, Krnově, Holešově, Dolanech, Olomouci, Přerově a jiných městech. Při konání různých akcí, věnujících se židovství či Izraeli, bývá zvykem vystoupení nějaké skupiny, která se věnuje ILT jako výstupní skupina, např. Yocheved či Rut. Není ale od věci pouze konat seminář tanců, který udělá obrázek všem zájemcům o tom, co vlastně je židovský folklor, pro spoustu lidí nepředstavitelný druh folkloru. Díky těmto skupinám se dostává, pomalu ale jistě, do podvědomí lidí krása ILT, stávají se oblíbené a vyhledávané. V neposlední řadě se na prezentování ILT podílí festivaly židovské kultury v Holešově, Třebíči, Krnově a jiných městech.

V České Republice se pořádá seminář ILT Machol Čechija, který není pouze seminářem pro domácí. Tradičně se na něm setkáme s tanečníky z Polska, Německa, Rumunska, Izraele, Slovenska, Švédska a jiných zemí. Seminář je oblíben díky jeho nezaměnitelné rodinné atmosféře, kterou zajišťuje skupina Besamim, zvláště pak Ondřej Novák s Lindou Ledererovou, a v neposlední řadě učitel a choreograf Boaz Cochen, který sem do Čech jezdí více než 10let.

15. Stručný popis skupin v České Republice

15.1 Rut¹⁶

Taneční skupina Rut z Prostějova vznikla před jedenácti lety. Založila ji a dodnes umělecky vede Eva Štefková, profesně učitelka tance. Jádrem Rut tvoří asi patnáct mladých lidí, chlapců i dívek. Se skupinou při vystoupeních dále spolupracuje jako moderátorka paní Sekaninová, členka Židovské obce Olomouc. Patronát nad souborem převzala Základní umělecká škola v Němčicích na Hané a Cyrilometodějské gymnázium v Prostějově. Členové Rut se věnují izraelským a chasidským tancům. Scházejí se každý pátek a docela často vystupují po celé české republice. Mladí lidé z Rut chovají úctu k judaismu i k židovskému národu a snaží se přistupovat k jejich tradicím s pokorou. Jejich vedoucí klade důraz na to, aby si osvojili alespoň základní znalosti židovských zvyků a tradic.

Prostějovští tanečníci vystupují v kostýmech odpovídajících oblečení východoevropských Aškenázů, to při chasidských tancích, kdy se chlapci oblékají do kaftanů. Naopak děvčata využívají i šaty v izraelských národních barvách. Při párových tancích se tanečníci a tanečnice drží pomocí šátků, které jsou podle vzoru 15. století, kdy se dívky s chlapci při tanci nemohli držet za ruce, a tak to bylo vyřešeno pomocí šátků.

15.2 Besamim¹⁷

Taneční skupina v Praze, která byla založena v roce 1995 pod záštitou Bejt Praha jako taneční soubor věnující se izraelským lidovým tancům. Od roku 1999 se těší podpoře Pražské židovské obce a pořádá pravidelně taneční veřejné hodiny v budově Lauderovi školy v Belgické ulici. Vedoucí Besamim je její zakladatel Ondřej Novák a Linda Ledererová, kteří začínali s ILT na semináři Machol Evropa, který je každoročně pořádán v Londýně. Skupina Besamim se věnuje převážně výuce laické veřejnosti v oblasti ILT, přidat se může každý bez rozdílu věku, pohlaví či vyznání. Jde jen o to, aby členové Besamim předali své znalosti v oblasti tanců a naučili tak veřejnosti to, co je samotné baví. Skupina nevystupuje, ale samozřejmě na přání židovské obce či jiných organizací ráda

¹⁶ viz příloha č. 6

¹⁷ viz příloha č. 7

vystoupí s pestrým programem. Skupina čítá dnes již asi 40členů, kteří se scházejí pravidelně v podvečer v úterý. Každoročně Besamim pořádá svůj vlastní mezinárodní taneční seminář Machol Čechija, na kterém se vždy sejdou tanečníci z mnoha zemí Evropy. Jak již to tak bývá, s každým rokem přibývá více a více zájemců, a tak seminář Machol Čechija každoročně nabírá na počtu účastníků. V roce 2007 bylo asi 150 účastníků. Doufejme, že v podvědomí lidí bude stále více a více zájemců o tento druh folkloru a že se jednou seminář stane největším v Evropě.

15.3 Miriam

Skupina, která vznikla před 5 lety v Brně, jako paralela křesťanského uskupení bubeníků. Manželky těchto hudebních nadšenců nechtěli zůstat neustále samy doma a tak Pavla Dvořáková přišla s nápadem, se jednou za 14dní setkávat, naučit se pár základních tanců, které ona sama znala od křesťanské komunity v Dolanech. Tak dala dohromady skupinu asi 15 žen, které se dodnes i se svými dcerami věnují ILT jako hlavní náplni jejich aktivity, a to již pravidelně každý týden. ILT je pro členy skupiny Miriam modlitbou, kterou se skrze ni přibližují Bohu. Skupina jednou ročně vystupuje na menších akcích křesťanských společenství a mezi její úspěchy patří i vystoupení na brněnské židovské obci, k příležitosti oslav svátku Purim. Skupina se věnuje i výuce laické veřejnosti a to ve dvou skupinách, pokročilý čítají asi 15 členů, začátečníci asi 10. Stále se těší v Brně ILT větší a větší oblibě. Každým rokem jezdí prohlubovat své znalosti ILT na seminář Machol Čechija, a jednou ročně jezdí skupina na duchovní cvičení, které stmeluje jejich počín. Nelze opomenout, že centrem skupiny Miriam je matka se svými dcerami, které postupně přebírají iniciativu, učí a lákají stále nové zájemce.

15.4 Yocheved¹⁸

Taneční soubor Yocheved vznikl při Základní umělecké škole v Třebíči v roce 2003. Původně se zabýval slovanským folklorem, tj. českým, moravským, slovenským či ruským. Po zapsání městské židovské části do světového kulturního dědictví UNESCO doporučil ředitel školy změnit náplň práce souboru na tance jak historické (pozdě gotické a renesanční bránly), tak na tance židovské a také poskytl souboru veškerou materiální pomoc. V současné

¹⁸ viz příloha č. 5

době má soubor 18 děvčat a 11 chlapců a mužů. Soubor se věnuje převážně tancům východoevropských židů, Vzdálené jim nejsou ani tance chasidské. Soubor by rád v budoucnu měl také svoji vlastní živou klezmer kapelu, která by je na živo doprovázela na jejich vystoupení. Momentálně jsou odkázáni na reprodukovanou hudbu a tance stylizované, upravené pro jeviště.

Vedoucí souboru Kamila Malá se snaží o to, aby charakter tanců a jejich nálada nevyprchala. Záleží jí především na tom, aby tance, které jsou jevištně upravené, měli obsah a duši. Na jeviště se soubor snaží převést sounáležitost, která byla v diaspoře nutná. Samozřejmě nelze také opomenout, že soubor vystupuje několikrát ročně na různých festivalech, domácích i zahraničních, a samotný soubor pořádá každoročně ve spolupráci s Kulturním Centrem Třebíč vlastní festival Šamajim. Každoroční účast na semináři Machol Čechija jim dává nový a nový rozhled v oblasti židovské kultury a proto do svého repertoáru zařadili i několik novodobých moderních ILT. Soubor se těší velké oblibě jak v Česku, tak v zahraničí.

15.5 Majim¹⁹

Skupina založená v Liberci asi před 8lety, kde jádro tvoří mladé ženy různého vyznání. Jejich činnost se věnuje přiblížení ILT pro veřejnost a proto několikrát ročně vystupuje na různých akcích i festivalech. Nové tance se jezdí učit na Machol Čechija, kde získávají novou inspiraci a nové poznatky o ILT.

¹⁹ viz příloha č. 8

16. Semináře ILT ve světě

Pokud se budeme chtít naučit tance od izraelských choreografů, máme na výběr hned z několika možností. Buď pojedeme přímo do Izraele, kde převážná většina choreografů má svou harkadu a učí své i různé tance. K tomu, abychom vycestovali, potřebujeme notnou trpělivost, protože ne všichni choreografové a markidim se zabývají výukou tanců pro začátečníky. Proto je nezbytné se ptát, zda jsou to harkady pro začátečníky či pokročilé. Jiný problém by potom mohl nastat tehdy, pokud by se Vám nelíbil styl vedení harkad. Pustí se hudba, tančí se, střídají se párové tance s kruhovými a kruhové s řadovými. Kolikrát tak ani nezbyvá markidovi čas na výuku nových tanců, což by pro některé mohlo být velice nepříjemné, přijít se naučit něco nového, ale pouze odkoukávat kroky od jiných tanečníků. Z mé zkušenosti mohu ale tvrdit, že takovéto učení je nejlepší, když někdo před Vámi tančí a vy mu odezíráte z nohou celý tanec. Pokud je tanec dobře koncipován a stavěn, neměl by být problém se dívat na někoho a přitom tančit. Takto se spousta tanečníků naučila většinu tanců.

Další možností je, že můžeme využít možnosti účastnit se různých seminářů, na kterých jsou většinou jako hosté právě choreografové z Izraele. Mimo již zmíněných seminářů v Čechách a v Londýně, je pro nás dostupný seminář v maďarské Szarvaszi, kde patronát přebírá choreograf Oren Aškenazi. V Čechách potom seminář vede Boaz Cohen. V Londýně se schází hned několik choreografů najednou, tak jako na semináři v Miami. Zmiňme ještě aktivitu v Německu, Francii, Srbsku či Belgii, kde se každoročně i několikrát pořádají víkendové workshopy s izraelskými choreografy.

Seminář jako takový obnáší tancování od rána do večera a působí trochu jako taneční tábor. Většinou jsou doplnkem různé aktivity, výlety a přednášky o ILT, židovské kultuře či program pro děti.

Mezi účastníky patří lidé různých věkových kategorií, vyznání či stupně pokročilosti. Každý seminář, který je pořádán, se skládá ze začátečnických hodin a s výukou tanců pro pokročilé. Samozřejmě se objevují i ty nejtěžší tance, které jsou brány jako bonus pro pokročilé. Každý den je tak výuka začátečníků, pokročilých i volné tancování. Krásné na tom všem je, že tanečníci jsou vždy z různých koutů světa a jde vidět, že na každém místě jsou v oblibě jiné tance. Ze zkušenosti uvádím, že německý styl se sice podobá českému, co se výběru tanců týká, ale mají v oblibě spíše starší tance, které v Česku jsou pouze okrajové. V tomto se Česko blíží Polsku, kde jsou v oblibě spíše temperamentní a novější tance. Je to dáno také díky věkovému rozdílu tanečníků, kde v Německu tančí převážně starší generace, kdežto v Čechách či Polsku je tomu naopak.

17. Oblečení spojené s ILT

Tradiční oděv pro ILT je nezaměnitelný a skrývá v sobě spoustu aspektů, které jsou podmíněny vlivům arabské kultury.

17.1 Chasidé

Jedná se o nejtypičtější oblečení tanečníků chasidského stylu ILT. Tanečníci bývají oblečení v černých tříčtvrtečních kalhotách, které doplňují bílé podkolenky, bílé košili přepásanou páskem či pruhem látky, černé vestě, černých botách, na hlavě pak klobouk a pod ním kipu. Jako doplněk se oblékají v kaftan²⁰ Takto jednoduše se dá popsat oblečení mužských tanečníků. Pokud bychom chtěli nalézt oblečení žen, museli bychom pátrat na několika místech. Zatímco muži se oblékají všude na světě stejně, ženy jsou ovlivňovány kulturou daného místa. Zmiňme například, že chasidské oblečení východoevropských židů je asi nejtypičtější a v proměnnách času nejzachovalejší dřívějšímu stylu oblékání. Ženy se oblékají samozřejmě tak, aby byl vidět pouze obličej. Nosí tedy dlouhé šaty až na zem, většinou různých barev ale s bílou spodničkou na hlavě uvázaný šátek, tzv. „kisuj roš“ (=pokrývka hlavy). Někdy bývají po vzoru chasidských žen tvořeny kostýmy pro tanec tak, aby bylo několik vrstev spodniček a vrchního šatu, to proto, aby se tanečnicím při otočkách sukně točily a taneční vystoupení bylo efektivnější. Nedá se však s jistotou říci, že každý kostým je autentický, neboť moderní doba neustále potlačuje dřívější styl oblékání a my jsme odkázáni pouze na to, co se nám zachová na fotografiích.

17.2 Jemenci

Jemenský druh tradičního oděvu je prostý. Obléká se dlouhá bílá tunika s dlouhým rukávem, která je doplněna většinou černými či bílými kalhotami a samozřejmě i pokrývka hlavy, což bývá čtvercový šátek uvázaný tak, aby v zadu na týlu koukal trojúhelník, nebo mají pokrývku hlavy, která kryje i uši.

Objevuje se i oblečení prostší a tím je černá košile a bílé plátno omotané kolem boků a červenobílý šátek na hlavě²¹. Ženy se oblékají převážně do zdobených jednoduchých šatů a na hlavě mívají honosné koruny.

²⁰ viz příloha č. 1

²¹ viz příloha č. 1

17.3 Maročané

Marocký kostým je asi nejvíce zdobený. Používá se pestrých barev jako základ šatů, které jsou mnohdy složitě vyšívány především na prsou. Jako podklad slouží obyčejný bílý háv, který je překryt tímto vyšívaným „sarafanem“. Pro Maroko je typická a nezměnitelná jedna věc a tou je pokrývka hlavy, kdy muž má červenou oválnou čepici s oválnými třásněmi. Pokud nenosí tyto typické klobouky, používají obyčejných šátků jako Jemenci.

Ženy jsou oděny většinou do složitě zdobených šatů, skládajících se až z pěti vrstev. Na hlavě pak nosí čepce, které jsou vyšívány kamínky. Vzadu na týlu jim z čepců koukají třásně z korálků a perliček. (viz příloha č. 1)

17.4 Kurdové

Kurdský kostým je různorodý. Od světlých šatů po tmavé. Co je ale na nich zajímavé je výrazný кроj opásaný u mužů tlustým pruhem látky a látkový pruh je i běžným doplňkem muže při tanci, kdy s ním krouží nad hlavou. Na hlavě pak nosí výrazné černé čepice, které částečně připomínají klobouky gruzínské.

Ženy nosí pestré barevné šaty skládající se z košile a sukně. Sukně bývají především bohatě zdobené, přičemž pod sukní nosí kalhoty. U folklorních souborů Kurdů se většinou dbá na sladění barev, proto většinou mužská a ženská košile je ušita ze stejné látky.

17.5 Drúzové

Zmíníme jen, že Drúzové jsou nejméně nápadití a jejich kostýmy jsou převážně černé a doplňují ho kontrastním bílým šátkem. U Drúzů nebývá moc zvykem, že by folklor tančili ženy a tak se setkáváme pouze s mužskými tanečníky. (viz příloha č. 2)

17.6 Izraelci

Izraelský národní кроj má dvě podoby. Můžeme se setkat s tradičním výkladem a tím je totožnost s chasidským oděvem, ale objevuje se nám ještě jeden typ oblečení, který je vyloženě izraelský, a tím je kostým typu Hora. Jedná se o

kalhoty a košili prostého střihu pro pány a pro dámy to bývají lehké šaty pod kolena. Bývají buď různobarevné, a nebo po vzoru izraelské vlajky modro bílé²².

²² viz příloha č. 1

Závěr

Doufám, že alespoň část této práce poslouží jako stručný popis ILT pro laiky, tanečníky, ale i pro vedoucí tanečních skupin. Jsem nesmírně rád, že jsem tuto práci mohl napsat na akademické půdě HTF, neboť se domnívám, že právě Církev Československá Husitská má k judaismu nejbližší a že jejím prostřednictvím mohu dát ostatním lidem alespoň základní přehled o tom, co to vlastně ILT jsou. Myslím si, že tato práce poslouží i k rozhledu o historii a současnosti ILT pro tanečníky, kteří se židovskému folkloru již věnují.

Summary

I hope, that part of this work will describe the jewish folk dances for laity, dancers and for leaders of dancing groups as well. I am glad, I wrote this work on Husit Theology Faculty, because I think that CČSH is closest to judaism and thanks to it I can give to another people a general knowledge about jewish folk dances. I think this work will be helpful and brings insight in to the jewish folk dances and its history as well for dancers, who already dance this kind of folk dance.

Seznam použité literatury

- AŠKENAZI, Rut, Hitpatchut Rikudej Am, [s.n], 1958
BERK, Fred, haRikud, The Jewish Dance, USA, 1972, 26-31
COHEN, Šlomit, Mea Šanot Cijunot beMachol, [s.n], [2002]
FRIDHABER, Cvi, Machol haAm haIsraeli, Hitpatchuto veMašmauto beIcuva šel haChevra haIsraelit, 1999, MIPNE, 50-53 s.
FRIDHABER, Cvi, Hava Neca beMachol, Lekorot rikudej haAm beIsrael, [s.n]
FRIDHABER, Cvi, Machol Am beIsrael, Mea Šanot Cijunot beMachol,[s.n]1997
GOLDSCHMIDT, Matti, The Bible in Izraeli Folk Dances, Choros Verlag, 2001, ISBN: 3-933512-12-3
KADMAN, Gurit, Mifal Litfoach rikudej haAdot, [s.n], [197-?], 11-17s.
KADMAN, Gurit, Yemenite Dances and their Influence on the New Israeli Dances [s.n], [197-?]
KADMAN, Goren Elija, HaMachol haEtni beIsrael. [s.l]:[s.n], [199-?].
ŠARAVIT, Ori, HaRikud haChasidi, Tel Aviv : [s.n], [199-?]
ZAKAN, Menše, HaMuzika vemaMachol šel nehudej Kurdistan, [s.n]
BENŠALOM, Dany, History of jewish dancing in ages, [CD-ROM], [s.n], [2002]

Internetové odkazy

www.rokdim.co.il
www.phantomranch.net/folkdanc/teachers
www.folklore.org.il
www.harkada.com
www.wikipedia.org
www.tanzkreise.de
www.jstor.org/action

Seznam příloh

Příloha číslo 1 – jemenský, hora a marocký typ oděvu

Příloha číslo 2 – chasidské, družké a kurdské oblečení

Příloha číslo 3 – zakladatelé ILT – Kadma, Šturman, Jakovee

Příloha číslo 4 – Zakladatelé ILT - Ašrijel

Příloha číslo 5 – taneční soubor Yocheved

Příloha číslo 6 – Taneční soubor Rut

Příloha číslo 7 – taneční soubor Besamim a Machol Čechija

Příloha číslo 8 - Taneční soubor Majim

Příloha číslo 9 – Taneční festival Kibucu Šamir

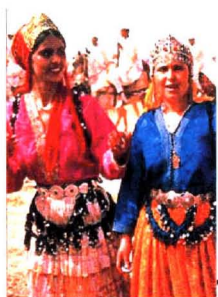
Příloha č.1

Typický jemenský taneční kostým

Typický kostým pro tanec Hora

Tradiční ženské oblečení Maroka

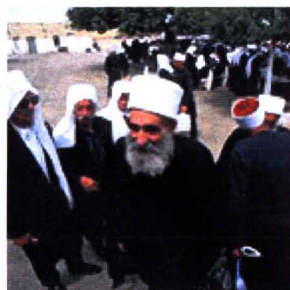

Mužský typ tradičního oblečení Maroka

Příloha č.2

Chasidé

Drůzký tradiční oděv

Kurdské folklorní oblečení

Příloha č.3

Gurit Kadman

Rivka Šturman

Israel Jakovee

Příloha č. 4

Joav Ašrijel

Příloha č. 5

Taneční soubor Yocheved Třebíč

Příloha č. 6

Taneční skupina Rut Prostějov

Příloha č. 7

Taneční skupina Besamim Praha a Machol Čechija

Příloha č. 8

Taneční skupina Majim Liberec

Příloha č. 9

Hora Šamir, 1944- tančení v Kibucu Šamir na svátek Šavuot